

Tündér Erzsébet

Volt egyszer egy szegény ember, s annak három fia. De olyan szegény volt ez az ember, mint a templom egere. Mikor ettek, mikor nem. Száraz kenyér is egyszer volt, s kétszer nem az asztalfiában. Azt mondja egyszer az idősebb legény:

- Édesapám, én nem éhezem többet itthon, elmegyek szolgálatba.
- Jól van - mondja a szegény ember -, csak menj isten hírével.

A szegény ember felesége süt egy hamuban sült pogácsát, s a legény útnak kerekedik.

Amint megy, mendegél egy nagy erdőn keresztül, találkozik egy öregemberrel. Köszönti a legényt:

- Adjon isten jó napot, bátyámuram!
- Adjon isten, fiam, hát te mi járatbeli vagy?
- Én bizony, bátyámuram, szolgálatot keresek, ha találnék.

- No, akkor éppen jó helyen jársz, mert én szolgát keresek. Nálam három nap egy esztendő, s ha becsületesen kitöltöd a három napot, adok neked egy véka földet s egy véka búzát, s amit az Isten ad, az a tied lesz.

Hazamennek, s az öregember elküldi a legényt szántóba. Kimegy a mezőre, s hát a föld, amit meg kellene, hogy szántson, tiszta csupa bokor. Gondolja magában a legény: amíg én ezt kiirtom, megöregszem. Fogja magát, otthagyja az ökröket, az ekét, s hazáig meg sem állott. Kérdik otthon:

- No, hát hol jártál, merre jártál, mit szolgáltál?

Mondja:

- Menjetek el ti is, majd megtudjátok.

Még aznap elmegy a középső legény is, ugyancsak az öregembernél áll be szolgálatba, de éppen úgy járt, mint a bátyja. Ahogy meglátta azt a rengeteg sok bokrot a földön, vissza sem hajtotta az ökröket a gazdájához, ment haza egyenesen.

Kérdi az öccse:

- No, bátya, hol járt, merre járt, mit szolgált?
- Eredj, öcsém, majd megtudod te is.

Ment is a legkisebb legény, elér abba a rengeteg erdőbe, találkozik az öregemberrel, s mindjárt megegyeznek. Neki is egy véka vetést ígért az öregember, ha becsületesen kitölti az esztendőt.

Befogja a legény az ökröket, elindul a mezőre, de volt az öregembernek egy nagy kutyája, az is vele ment.

Kiér a legény a mezőre, látja a sok bokrot, de bizony nem sokat gondolkozott, vette a baltáját, vágta ki a bokrot egymás után, a kutya meg szépen összeszedte, amit levágott, vitte félre, s csomóba rakta. Mire esteledett, a bokrokat is kivágta, egy jó darab földet is megszántott. Mikor leszolgált az esztendőt, azt mondja az öregember:

- No, fiam, becsületesen kitöltötted az esztendőt, itt a véka búza, szántsd meg egy vékás földet, s vesd belé. Ami lesz rajta, az lesz a te béred.

Jól van, a legény megszántja a földet, elveti a búzát, azzal elmegy haza.

Kérdik otthon:

- Hát te mit szolgáltál?

Mondja a legény:

- Majd megtudjátok a jövő nyáron.

Zsémbelt az apja, anyja, hogy mind a három fia élhetetlen, egyik sem szolgált semmit, igazán nem csuda, ha éhen halnak. A legény nem szólt semmit, hanem mikor eltelt az esztendő s elkövetkezett az aratás ideje, mondja az apjának:

- Édesapám, a tavaly szolgáltam egy véka búzavetést, menjünk, s arassuk le.

Elindulnak, mind ahányan voltak: a szegény ember, a felesége, a három fia. Mennek a búzaföldre, s hát, halljatok csudát, tiszta csupa színarany búza termett a földön, hogy a szemük is káprázott a ragyogástól.

Hej, istenem, volt öröm!

Azt mondja a szegényember:

- No, fiaim, én az anyátokkal hazamegyek, szekeret fogadok, ti meg addig őrizzétek a búzát, nehogy ellopják.

Ottmaradnak a legények, kerülgetik a földet, hessegetik a verebeket - hess-hess, veréb, reppenj elébb! -, egy szem nem sok, annyit sem tudtak elvinni a verebek. De egyszer csak leröppen egy harkály, nagy hirtelen lecsippent egy búzakaralászt, s huss, elrepül vele.

Hej, megmérgeződik a legkisebb legény, s bolond fejjel szalad a harkály után.

Kacagtak a bátyjai.

- Ne szaladj, te bolond, maradt itt még elég.

De a legény szaladott, mintha szemét vették volna, s egyszerre csak azon vette észre magát, hogy egy sűrű rengeteg erdőbe került. Néz erre, néz arra, a harkály eltűnt, mintha a föld nyelte volna el, ő meg nagy búsán bolyongott az erdőben, szeretett volna kikerekedni az erdőből, de mindjobban beléveszett. Mikor már azt sem tudta, hogy merre facsarodjék, fölmászott egy magas fának a tetejébe, néz napkeletre: nem lát semmit, néz napnyugatra: nem lát semmit, néz északra: arrafelé látott valami gyenge világosságot. Leszáll a fáról, s elindul abba az irányba, amerre azt a világosságot látta. Megyen árkon-bokron keresztül, s kiér egy szép tisztásra. Hát annak a közepén akkora tűz van, mintha éppen egy ház égne. Megy a tűzhöz, s mit lát, uramistenem? A tűz körül fekszik egy szörnyű nagy óriás, de akkora, hogy a teste egészen körülkerítette a tüzet, a fejét a lábára fektette, s úgy aludott. Gondolkozott a legény, vajon most mit csináljon? Ha az óriáson kívül fekszik le, megfázik, ha belül fekszik le, észreveszi az óriás, s megöli. Ő bizony fogta magát, s belebújt az óriás zekeujjába. Ott szépen elaludt, s reggelig meg sem moccant.

Megébred reggel az óriás, feltápáskodik a földről, egy kicsit meglibbenti a zekéjét, s hát egy gyerek esik ki az ujjából. Azám, az óriásnak gyermek volt a legény.

De akár hiszitek, akár nem, az óriás nem bántotta a legényt, szépen fölvette a földről, az ölébe vette, s fölvitte a palotájába. Ottan lefektette jó puha ágyba, s csicsisgatta:

- Aludj, fiam, aludj!

Mikor aztán a legény is megébredett, mondja az óriás:

- No, édes fiam, akárki fia vagy, apád helyett apád leszek én ezentúl. Maradj te csak itt nálam, s amit csak szíved kíván, s a szájad ki tud mondani, mindent adok neked. - No, az igaz, olyan dolga volt a szegény legénynek, hogy királyfinak sem lehetett különb. Csináltatott neki az óriás ezüstös, aranyos, gyémántos gúnyákat, s ha csak valamit kívánt a legény, az óriás beleírta a kívánságát a porba, s mindjárt megvolt. Hanem egyszer mégiscsak elkezdett szomorkodni a legény. Észrevette ezt az óriás.

Kérdi tőle:

- Mi bajod van, édes fiam, hiszen mindened van, amit a szíved kíván.

- Mindenem, van, lelkem, apámuram - mondja a legény -, az Isten áldja meg még halóporában is kigyelmedet. De már én is nagylegénysorban volnék. Szeretnék megházasodni, lelkem, apámuram.

- No bizony, ha szeretnél, házasodj meg, fiam. Csak ide nem messze, az erdőn túl, van egy kerek tó, abba jár fürödni Tündér Erzsébet. Odaszáll minden délben galamb képében, a tó partján keresztülbucskázik a fején, s leány lesz belőle, szépséges szép leány, amilyent te még nem láttál, s nem is látsz soha világi életedben. Te jó reggel menj a tóhoz, bújj el a bokor mögé, várd meg, míg Tündér Erzsébet belemegy a tóba, akkor kapd fel a gúnyáját, szaladj ide

vissza, s akárhogy kér, istenkedik, hogy fordulj vissza, állj meg, te se vissza ne fordulj, se meg ne állj, csak szaladj ide hozzám. Ne félj, majd eljön ő teutánad.

Elmegy jókor reggel a legény, megbúvik egy bokor mögé, várja, várja a fehér galambot. Hát csakugyan jó a galamb, álló délben leröppen a tó partjára, keresztülbucskázik a fején, s lesz belőle aranyhajú, tündérszép kisasszony. Belemegy a tóba, s hopp, kiugrik a legény a bokor mögül, felkapja Tündér Erzsébet aranyos gúnyáját, s szalad az erdő felé, mint a sebes szélvész. Kiált utána eleget Tündér Erzsébet:

- Állj meg, legény, nézz vissza! - kiálthatott annak: szaladott az erdőbe, mintha szemét vették volna.

Jól van, eltelik egy hét, eltelik két hét, de a legény nagy erős bánatnak adta a fejét, mert ím, elhozta Tündér Erzsébet gúnyáját, de mi haszna benne, ha nem az övé Tündér Erzsébet. Mondja az óriásnak:

- Hej, apámuram, kár volt nekem elhoznom az aranyos gúnyát!

- Ne búsulj, édes fiam, majd eljön érte Tündér Erzsébet. Eredj csak a kamarába, hozz onnét egy diót, vedd ki a belét, s tedd a héjába a gúnyát.

Bemegy a legény a kamarába, hoz egy diót, kiveszi a belét, hát halljatok csudát, szépen belefér a Tündér Erzsébet köntöse.

- No, fiam - mondja az óriás -, most én ezt a diót belevarrom a mellényed zsebébe, de jól vigyázz, hogy senki onnét ki ne bontsa. Sem anyád, sem apád, sem semmiféle nemzetséged ezt a diót meg ne találja, mert akkor szomorú lesz az életed ezen a világon.

Bevarrja az óriás a diót, s hát ahogy az utolsó öltést csinálja, nagy csengettyűszóval befordul az udvarra egy hatlovas hintó. Abban ült Tündér Erzsébet. Mondja az óriás:

- Nézz ki, fiam, az ablakon! Itt van, akiért a te szíved vágyakodik, szép Tündér Erzsébet.

Leszáll Tündér Erzsébet a hintóból, fölmege a palotába, de azonközben kijön az óriás, s ír a porba papot, vendégeket. S hát abban a szempillantásban ott a pap, jönnek a vendégek, tele lesz az udvar, tele a palota, lesz nagy hejehuja, lakodalom, akár hiszitek, akár nem, felesége lett a szegény legénynek Tündér Erzsébet.

Telik-múlik az idő, úgy éltek a fiatalok, mint két gilicemadár, de egyszerre csak elkezdett szomorkodni a szegény legény. Kérdi az óriás:

- Hát neked mi bajod van, édes fiam? Minden van, amit a szemed-szájad kíván, mi kéne még, ha volna?

- Van itt minden, lelkem, apámuram - mondja a legény -, de a szívem mégis búslakodik, mert rég nem láttam apámat, anyámat s az én testvéreimet.

- Hát, fiam, eredj! Én hazaeresztlek. De jól megjegyezd, hogy a te apád azt hiszi, meghaltál, s amikor hazaérsz, éppen akkor tartja harmincadikszor a tort teéretted. No, ha te hazaérsz, lesz a nagy szomorúságból nagy vígság, hejehuja, lakodalom. Vigyázz, meg ne felejtkezzél a dióról!

Azzal kimegy az óriás az udvarra, hintót, paripákat, inast, kocsist ír a porba, azok mindjárt a palota elé állnak, felül a hintóba a fiatal pár, elbúcsúznak az óriástól. De hogy szavamat össze ne keverjem, minekelőtte útnak indultak, megmondta az óriás a legénynek, hogy akármi baja essék, ha mi jót gondol, írja a porba, s megint visszakerülhet hozzá. Na, elindulnak, megérkeznek a legény apjához, hát csakugyan úgy volt, amint az óriás mondotta. Hosszú asztal volt fölterítve az udvar közepén, ültek körülötte a falubeli népek nagy csöndességben, ettek-ittak, de egy szót sem szóltak, csak az öregek keseregtek, siratták a legkedvesebbik fiukat. Befordul a hintó az udvarra, leszáll abból a legény Tündér Erzsébettel.

De uramistenem, lett csudálkozás, hogy vajon ki lehet az a fényes, aranyos, gyémántos ruhás uraság s vele az a tündérszép asszony, akinek földig selyem s arany volt a ruhája.

Odamegy a legény egyenesen az apjához, köszönti, s kérdi:

- Ugyan bizony, bátyámuram, miféle vendégség van itten?

Mondja az ember:

- A legkisebb fiunkat toroljuk, nagyságos úr. Ma harmincadszor tartunk tort, nem is feledjük el, amíg élünk ezen a világon.

Mondja a legény:

- Hát megismernék-e a fiukat, ha előkerülne?

- Megismerném én ezer közül is - mondja az asszony -, mert jegy van a bal hóna alatt.

Azzal csak felgyűri az ingét a legény, s mondja:

- Ihol a jegy, lelkeim édesanyám.

De bezzeg lett a torból mindjárt nagy vigasság. Fölkelnek az asztaltól, táncra kerekednek, járja Tündér Erzsébet, de olyan módosan, olyan szépen, hogy nem győzték csudálni.

- No, még ilyen szép táncot nem láttunk világon való életünkben - mondták a népek.

- Jaj, lelkeim - mondja Tündér Erzsébet -, hátha még a leánykori gúnyámban táncolhatnék.

Kérdik a népek:

- Hát az ugyan bizony hol van?

- Ó - mondja Tündér Erzsébet -, az az uramnak a mellényzsebében van, egy dióban; nem is adja ki soha, e világi életében.

- Hiszen, majd kiveszem én - mondja a legénynek az anyja.

Azzal fogja magát, álombort tölt a fia poharába. Mindjárt lekoppan a legénynek a szeme, ott, abban a helyben elszundít, s az anyja szépen kivágja a mellényzsebéből a diót.

- Itt van, lelkeim, menyemasszony, tessék.

Tündér Erzsébet szépen kinyitja a diót, kihúzza belőle a leánykori gúnyját, fölveszi magára, s azzal elkezd táncolni. De már, vagy volt szép tánc vagy nem az előbbi, földi ember szeme ilyet még nem látott. Táncol, táncol Tündér Erzsébet, s egyszer csak, halljatok csudát! - mit gondol, mit nem, olyat penderül, hogy abban a szempillantásban fehér galambbá változott, s hopp! felröppent egy körtefára.

Összecsapták a népek a tenyerüket, Jézus Máriát kiáltottak, költötte a legényt az apja, az anyja:

- Kelj fel, fiam, kelj fel, nézd, a feleséged galambbá változott!

Haj, de a legény nem ébredett fel. Fölemelték, vitték a körtefa alá, ottan lefektették, hátha ott felébred, ott sem ébredett fel. Egy könnycseppet ejtett az arcára a fehér galamb, arra sem ébredt fel. Azután megszólalt:

- Édes uram, lelkeim, uram, ha látni akarsz még engem ez életben, gyere el Feketegyász országába, Feketegyász országában Johara városába, ottan majd megtalálász.

Abban a szempillantásban elröppent a galamb, s felnyílt a legénynek is a szeme pillája. Kiáltott utána:

- Gyere vissza, gyere, szép fehér galambom!

Bizony nem jött vissza. Búnak eredett szegény legény, rettentő nagy búnak. Hírét sem hallotta Feketegyász országának, Feketegyász országában Johara városának, hát most merre menjen, merre facsarodjék? Eszébe jut, hogy mit mondott volt neki az óriás, hogy amit gondol, csak írja bele a porba. Gondol egy lovat, beleírja a porba, s ott a ló előtte szépen fölnyergelve. Akkor azt írja a porba: mindjárt ott legyen az óriás házában.

Fölpattan a lóra, elbúcsúzik apjától, anyjától, minden atyjafiától, s ott volt mindjárt az óriás házában.

- No, fiam - mondja az óriás -, kivették a zsebedből a diót, úgy-e?

- Bizony, kivették, édes apámuram. Hát most mit csináljak? Azt mondta Tündér Erzsébet, hogy menjek Feketegyász országába. Feketegyász országában Johara városába, ottan megtalálom.

- Hej, édes fiam, még a hírért sem hallottam ennek az országnak. Csak maradj itt velem, s felejtse el Tündér Erzsébetet.

- Én-e, apám uram?! Én nem! Addig meg nem nyugszom, amíg Tündér Erzsébetet föl nem találom.

- Hát jól van - mondotta az óriás -, eredj. Nesze, adok egy buzogányt. Van nekem egy bátyám s egy néném. Azt a buzogányt mi hárman testvériesen nem tudtuk elosztani, így maradt nekem. Menj el hozzájuk, arról a buzogányról megtudják, hogy én küldöttelek. Ha ők útba tudnak igazítani, jó; ha nem: jobb, ha visszafordulsz.

Ott mindjárt egy háromesztendős csikót ír a porba az óriás, s jól feltarisznyálja a legényt pénzzel, mindennel, aztán, útnak indítja:

- Eredj, fiam, jó utat, hol sár nincs.

Megy a legény hetedhét ország ellen, erdőkön-mezőkön keresztül, s amíg az óriás bátyjához ért, úgy megvénült a csikaja, hogy minden foga elhullott. Bemegy a legény az óriás bátyjához - aki, hogy szavamát össze ne keverjem, a csúszó-mászó állatok királya volt -, s köszön illendőképpen. Elmondja, hogy mi járatban van, mutatja a buzogányt is.

Mondja a király:

- Látom, hogy az öcsém küldött, segítenék is rajtad jó szívvvel, fiam, de éppen most mentek széjjel az állataim. Bárcsak egy órával elébb jöttél volna! No, hanem reggelre megint összehívom mind.

Fölkelnek reggel, a király háromszor sípjába fúj, s hát jönnek a csúszó-mászó állatok mindenfelől, belepik az udvart, s kérdi a király:

- Ki hallotta hírért köztetek Feketegyász országának. Feketegyász országában Johara városának?

Mind azt válaszolták, hogy ők sok országot-világot keresztül csúsztak-másztak, de Feketegyász országának hírért sem hallották.

No, mit tegyen a legény, elmegy az óriás nénjéhez. Föl akarja nyergelni a lovat, hát az megdőglött.

Hiszen jól van, írta a porba másik háromesztendős csikót, ott is volt az mindjárt. Felpattan rá, s indult az óriás nénjéhez.

Megy a legény hetedhét ország ellen, megtalálja az öregasszonyt, elmondja, hogy mi járatban van, mutatja a buzogányt is, de az öregasszony is azt mondja:

- Én, édes fiam, jó szívvvel útbaigazítanálak, de hírért sem hallottam Feketegyász országának. Bárcsak egy kicsit elébb jöttél volna, éppen most mentek széjjel a madaraim! No, hanem csak vacsorázz, s fekjüdj le, majd előszólítom én a madaraimat.

Lefekszik a legény, s az öregasszony, mit gondol, mit nem, rátesz egy nagy malomkövet. Akkor elővesz egy aranycsapós ostort, kiáll az udvar közepébe, s rittyent egyet, akkorát, hogy ég-föld megzendült belé, s a szegény legény ijedtében egy arasznyira rúgta fel a malomkövet.

Beszólt az öregasszony az ablakon:

- Ne félj, fiam, ne félj, még csak kettőt rittyentek!

Másodszor is rittyent az öregasszony, s akkor a szegény legény egy singnyire dobta fel a malomkövet. Beszól az öregasszony:

- Ne félj, fiam, ne félj, még csak egyet rittyentek.

Rittyent harmadszor is, de akkorát, hogy a szegény legény ijedtében az egekig rúgta fel a malomkövet. Akkor bejött az öregasszony.

- No most, fiam, felkelhetsz, többet nem rittyentek.

Egyszerre csak jönnek a madarak, nagy erős szárnycsattogtatással, károgtak, füttyöltek, csiripeltek, zúgott a levegő, hogy a szegény legény azt hitte, vége a világnak.

Kérdi az öregasszony:

- Ki járt közületek Feketegyász országában?

- Én nem, én nem, én sem, én sem.

Egy sem járt ott, de még hírét sem hallotta Feketegyász országának.

- No - mondja a szegény legény -, én most visszamehetek az óriás apámhoz.

Föl akarja nyergelni a lovát, hát az is megdőglött. De már maga sem volt ám fiatal legény. Az arca úgy megtöpörödött, mint a szalonnabőr, a háta meggörbült, az ajaka lefittyent. Ír a porba egy csikót, mindjárt elejébe is topan, ráül nagy kínnal-bajjal, búcsúzik az öregasszonytól, s hát abban a szempillantásban repül be nagy fáradtan egy harkály. Rákiált az öregasszony:

- Hát te hol voltál eddig, mért jöttél ilyen későn?!

Mondja a harkály:

- Eltörött a lábam, azért nem jöhöttem.

- S hát az hol törött el?

Mondja a harkály:

- Feketegyász országában, Johara városában.

- No, éppen jókor jöttél, te kellesz nekünk - mondja az öregasszony. - Vedd hátadra ezt a legényt, s vigyed Johara városába.

De így s de úgy, mondja a harkály, nem akarja, hogy a másik lábát is eltörjék, s nem viszi el. Hanem az öregasszony azt mondta:

- Indulj, amíg jó dolgod van!

Fölül a szegény legény a harkály hátára, repül az vele erdőkön-mezőkön, tengereken keresztül, s egyszerre csak egy olyan magas hegyre vitte föl, hogy annak a teteje éppen az eget verte.

- No, most szállj le rólam, mert itt el nem férünk.

- Hát te hol mentél keresztül? - kérdi a legény.

- Én egy likon - mondja a harkály.

- No bizony, ha egy likon, vígy keresztül ott engem is.

De így s de úgy, fogadkozik megint a harkály, hanem a legény sem vette tréfára, rárikkantott:

- Indulj, hóhárom teremtette, úgyis te vitted volt el az arany búzakalászt a földünkről!

De már erre megijedt a harkály. Úgy keresztülrepítette a likon a legényt, mint a parancsolat. Ahogy keresztülérnek a likon, hát ott vannak Feketegyász országában, Feketegyász országának Johara városában. Johara városában volt egy gyémántpalota, abban lakott Tündér Erzsébet asszony. Fölmegy a legény a palotába, s hát ott ül Tündér Erzsébet egy aranykanapén, de halljatok csudát, éppen olyan szép volt, éppen olyan fiatal volt, mint annak előtte. Köszön a legény, s kérdi:

- Tudod-e, ki vagyok, szép Tündér Erzsébet?

- Tudom, ha megmondod.

- A te urad vagyok, szép Tündér Erzsébet.

Nagyot kacag Tündér Erzsébet, de akkorát, hogy csengett belé a palota.

- No bizony, ha te vagy az uram, menj isten hírével, ahonnét eljöttél! Nem kell nekem ilyen rusnya öregember.

Megfordul a szegény legény, kiindul az ajtón nagy búsan, de mit gondol, mit nem Tündér Erzsébet, csak utánaaszalad, asztalhoz ülteti, s mondja:

- Egyél-igyál, aztán visszamehetsz.

Eszik-iszik a legény, de nem esett jól sem étele, sem itala. Mondja Tündér Erzsébet:

- No, most ettél-ittál, menj a szomszéd szobába, ott van egy aranykád, abban fürödjél meg.

Megy a legény, megfürdik az aranykádban, jönnek a szobalányok, aranyfésűvel megfésülik, aranytörlővel megtörölik, adnak reá gúnyát, bíborvöröset, s ím, halljatok csudát, megfiatalodik a szegény legény, hétszerte szebb lett, mint volt annak előtte.

Na, csaptak mindjárt nagy vendégséget. Aztán írtak a porba hatlovas hintót, fölkerelkedtek, meg sem is állottak, míg az óriás házához nem értek.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak. Holnap legyenek a ti vendégeitek!